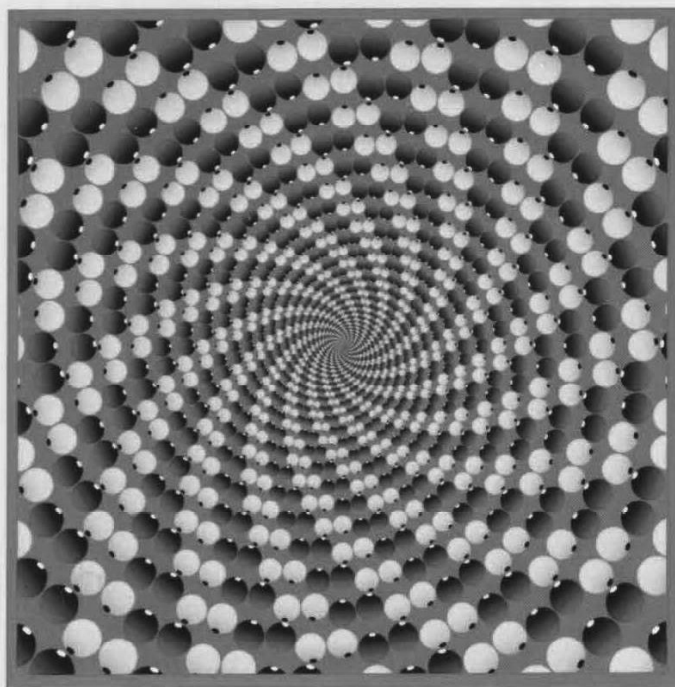

Ю.О. ПРИХОДЬКО, В.І. ЮРЧЕНКО

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ВИДАВНИЦТВО "КАРАВЕЛА"

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Київський університет імені Бориса Грінченка

ПРИХОДЬКО Ю.О., ЮРЧЕНКО В.І.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

Друге видання,
виправлене і доповнене

Київ “Каравела” 2014

УДК 159.922.6(075.8)
ББК 88.8я73
П 61

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України
(лист № 1/11-4652 від 07.06.2011 р.)*

Рецензенти:

Боришевський М.Й.,
член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук,
професор, завідувач лабораторії психології особистості
імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка
НАПН України;
Чернобровкін В.М.,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка.

Приходько Ю.О., Юрченко В.І.
П 61 Психологічний словник-довідник: Навч. посіб. 2-ге вид. —
К.: Каравела, 2014. — 344 с.

ISBN 978-966-222-924-0

У посібнику розкриваються основні поняття загальної, вікової, педагогічної і соціальної психології, представлено імена найвідоміших зарубіжних і українських психологів.

Навчальне видання адресується студентам, які лише розпочинають опановувати спеціальності «Психологія», «Практична психологія», а також майбутнім учителям та всім тим, хто цікавиться психологічною наукою.

УДК 159.922.6(075.8)
ББК 88.8я73

ISBN 978-966-222-924-0
© Приходько Ю.О., Юрченко В.І., 2014
© Видавництво “Каравела”, 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
СЛОВНИК ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	8
А.....	8
Б.....	26
В.....	29
Г.....	38
Д.....	48
Е.....	57
Ж.....	68
З.....	68
І.....	77
К.....	86
Л.....	101
М.....	104
Н.....	114
О.....	125
П.....	130
Р.....	158
С.....	167
Т.....	192
У.....	198
Ф.....	203
Х.....	206
Ц.....	208
Ч.....	209
Ш.....	210
Щ.....	210
Ю.....	210
Я.....	211
ІМЕНА В ПСИХОЛОГІЇ	213
Абраменко Віктор Іванович	213
Айзенк Ганс Юрген	214
Ананьєв Борис Герасимович.....	217
Анастасі Анна.....	221
Біне Альфред	224

Блонський Павло Петрович	226
Божович Лідія Іллівна	229
Боришевський Мирослав Йосипович.....	233
Виготський Лев Семенович	238
Власенко Віктор Володимирович.....	240
Войтко Віталій Іванович	242
Гальперін Петро Якович.....	244
Гезелл Арнольд Люціус.....	248
Давидов Василь Васильович.....	250
Ельконін Даніїл Борисович	253
Запорожець Олександр Володимирович.....	256
Зінченко Петро Іванович	260
Коломінський Наум Львович	263
Косма Тетяна Василівна	265
Костюк Григорій Сирович.....	267
Котирло Віра Кіндратівна	270
Кульчицька Олена Іполитівна.....	273
Левченко Михайло Володимирович.....	275
Леонтьєв Олексій Миколайович.....	276
Лісіна Майя Іванівна.....	279
Люблінська Ганна Олександрівна	282
Мороз Олексій Григорович	284
Ніколенко Дмитро Федотович	286
Піаже Жан.....	289
Пов'якель Надія Іванівна	292
Проколієнко Людмила Микитівна.....	294
Роджерс Карл Ренсом	296
Роменець Володимир Андрійович.....	298
Рубінштейн Сергій Леонідович	301
Синиця Іван Омелянович	303
Скрипченко Олександр Васильович	307
Фройд Зігмунд.....	309
Чамата Павло Романович	313
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	316
Додаток. ПОЛОЖЕННЯ про психологічну службу системи освіти України	318
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	326

ПЕРЕДМОВА

Підвищення рівня психологічної культури всіх суб'єктів педагогічного процесу (як викладачів, так і студентів) є важливою передумовою покращення якості вищої освіти шляхом запровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання, створення умов для особистісного зростання і професійного становлення майбутніх фахівців. У зв'язку з цим можна навести слова В.О. Сухомлинського: «Психологія мене цікавить більше, ніж педагогіка; власне, без психології нема і педагогіки. Якщо педагогіку порівняти з майстернею, то психологія – це інструменти в майстерні; нема інструментів або вони нікуди не годяться – від майстерні залишаться самі стіни. Дуже часто так у школах і буває».

Відомо, що знання стають дієвими тоді, коли набувають для людини особистої цінності. У психологічній літературі виділяється чотири типи ставлень студентів до психологічного знання: 1) формальне навчальне, 2) позитивне аморфне, 3) позитивне пізнавальне, 4) ціннісно-смісловне. Важливо, щоб у студентів було сформоване позитивне ціннісно-смісловне ставлення до психології, оскільки формальне, безособове ставлення утруднює процес опанування і застосування майбутнім психологом і педагогом психологічних знань у практичній професійній діяльності.

Студенти з ціннісно-смісловним ставленням до психологічної науки виявляють інтерес до додаткової психологічної інформації, особистісні і професійні смисли вивчення психології пов'язують із самопізнанням, самовдосконаленням. Вони мають повні, узагальнені, глибокі, системні, усвідомлені знання предметно-специфічного характеру, а також знання про способи дії з ними. Для таких студентів притаманні міцність, гнучкість, оперативність опанованих знань із психології. У них формується культура професійного мислення, що передбачає володіння професійною термінологією, засвоєння понятійного апарату науки, глибоку ерудицію, начитаність у галузі свого наукового предмета. Досягнути цього можна завдяки розвивальному навчанню, яке може забезпечувати три магістральні взаємопов'язані напрями збагачення знань студентів:

- 1) концептуальний напрям – знання теорії;
- 2) понятійний напрям – засвоєння понятійного апарату з кожної дисципліни, яка вивчається;

3) фактологічний напрям – знання фактів, уміння їх аналізувати та інтерпретувати.

Цей навчальний посібник-довідник зорієнтований переважно на понятійний напрям збагачення знань студентів. Знання понять, чітке визначення їх змісту, уміння аналізувати і співвідносити різні тлумачення термінів, знаходити пояснення суперечливим думкам – це основа засвоєння знань у будь-якій галузі, в тому числі і в галузі психолого-педагогічної освіти. Саме тому такі знання мають бути сформовані у студентів ще на початкових курсах їх навчання. Теоретичні професійні знання повинні включатися в їх реальну навчальну діяльність. Це можливо за умови, коли наукові поняття стають знаряддями досягнення цілей і способом розв'язання прийнятих ними професійних завдань. Отже, озброєння майбутнього фахівця понятійними формами знань повинно стати способом досягнення мети професійної підготовки.

Словник-довідник містить понад 1600 статей, у яких розкриваються основні поняття із загальної, вікової, педагогічної і соціальної психології та зміст найбільш досліджуваних психологічних явищ, відомих психологічних теорій тощо. В ньому подаються короткі відомості з біографій та наукових здобутків найбільш відомих вітчизняних і зарубіжних вчених-психологів. Особлива увага приділена українським вченим, науково-педагогічна діяльність і психологічні дослідження яких збагатили психологічну науку, сприяли формуванню української наукової психологічної школи.

Через складність свого предмета дослідження, в психологічній науці є різні тлумачення наукових понять і різні підходи до їхнього застосування, тому мають місце застереження, в якому саме значенні застосовано певне поняття (наприклад, поняття «виховання» застосовують у вузькому і широкому розумінні) або в якому напрямі психології це розглядається.

Для зручності користування словником-довідником у тексті словника курсивом виділені слова і словосполучення (при першій їх появі у даній статті), які є заголовками інших словникових статей довідника.

Укладачі даного навчального посібника сподіваються, що матеріали, внесені до нього, прислужаться широкому загалу тих, кого цікавить психологія, а особливо студентам, які лише розпочинають опановувати психологічні знання – майбутнім психологам і педагогам.